

ŽUPNA KATEHEZA - STANJE I PERSPEKTIVE

MATIJA STEPINAC
Župni ured Sv. Petra
Vlaška 93
10000 Zagreb

Pregledni članak
Primljeno 12. 5. 1998.
UDK 268

Sažetak

Dolaskom komunista na vlast zabranjen je školski vjeronauk. Katolička crkva u Hrvatskoj organizira župnu katehezu koja se, prema mogućnostima, održava u crkvama i crkvenim prostorima. Nakon demokratskih promjena vjeronauk je ponovno uveden u škole, a župna se kateheza nalazi pred novim zadacima. Danas je župna kateheza ponajviše priprema prvopričesnika i krizmanika na primanje sakramenata, dok se u manjem broju župa održava redoviti župni vjeronauk za vjeroučenike osnovnih i srednjih škola. Nova župna kateheza traži i nove župne katehete, dobre programe i odgovarajuće župne prostore, kako bi se u živoj župnoj zajednici odgajali Kristovi svjedoci.

Ključne riječi: župna kateheza, komunizam, demokracija

PLANOVI I PROGRAMI

Ovaj susret kateheta dolazi u pravo vrijeme. Nakon sedmogodišnjeg iskustva nalazimo se pred velikim i važnim pitanjem evangelizacije, katehizacije i prave liturgijske duhovne obnove Crkve.

VJERONAUK KROZ NOVIJU POVIJEST CRKVE U HRVATA

Od svršetka drugog svjetskog rata, punih 45 godina razdoblje je vjeronauka u župi - župne kateheze. Nakon političkih promjena i antikršćanske propagande te teškog terora i prisile¹ vjeronauk je stavljen u prostor župne zajednice.

Poslijeratne prilike, nakon zaista snažnog i temeljitog kršćanskog odgoja u školama, uistinu su nepovoljno djelovale na čitav razvoj te Crkve stavile pred odlučujuće pitanje snalaženja u novim prilikama. Vjeronauk se vrlo brzo oblikovao u župama unatoč tome što su prostori bili posve neprikladni, jer su mnoge dvorane Crkvi bile oduzete i nacionalizirane. Cijelo jedno desetljeće, sve do polovice 60-tih godina,

vrijeme je traženja. Prisile su uvjetovale snažniji zamah kršćanskog katoličkog duha puka koji je tada usprkos sili pokušao oblikovati svoj obiteljski i vjernički život. Prostoru su dakle mali ili gotovo nikakvi. Vjeronauk se održavao po crkvama gdje se katehiziralo u ranu jesen i nastavljalo u proljeće i neznatno u ljeto. Nakon 60-tih godina traže se novi modeli i programi jer dotad postoje vrlo oskudni priručnici, često prevedeni iz različitih europskih katoličkih zemalja, koji su s vremenom dopunjeni vlastitim iskustvom. Bilo je to vrijeme oduševljenja i zanosa svih vjerničkih struktura na planu kateheze. Osobito se uključuju katehisticke-redovnice i prema tadašnjim mogućnostima traže nove putove za novo vrijeme.

Na prijelazu u 70-te godine pojavljuju se nova katehetska traženja. Mnogi, danas

¹ Vjeronauk je u komunističkoj Jugoslaviji i zakonom udaljen iz škola 1952. godine, iako je dolaskom komunista na vlast školski vjeronauk u premnogim slučajevima praktično sveden na formalnost na papiru.

aktivni katehete zalažu se za nove metode i pokušavaju stvarati nove priručnike. Iako su prilike sve slobodnije, situacija je dosta raslojena jer su počele dolaziti generacije iz novog političkog sustava i često iz obitelji koje su bile u strahu od političkih prisila. Katehete se više sastaju, razgovaraju i planiraju te oduševljeno prenose vjernička saznanja djeci i mladeži, kao i obiteljima koje su postale postojane i čvrste u svojim vjerničkim traženjima. Niču katehetski centri koji brižno formiraju katehetsku djelatnost svećenika, redovnika i redovnica. Izdavačka djelatnost postaje sve slobodnija pa se tako pojavljuju i katehetski priručnici s programima.

Katehetske ljetne škole okupljaju mnoštvo kateheta i katehistica redovnica. Tu se traže nove pedagoške metode, stvaraju se programi, otvaraju se mogućnosti najrazličitijih medija, a posebno treba istaknuti gradnju dvorana u župama za odgoj u vjeri i katehizaciju.

Početak posljednjeg desetljeća našeg stoljeća dolazi do velikih promjena. Srušeni su politički sustavi i previranje u Europi i svijetu postavilo je nove vidike i nove mogućnosti za katehetsku djelatnost, evangelizaciju i duhovnu obnovu do tada mnogih politički potlačenih naroda. Demokracija je zahvatila sve istočnoeuropske zemlje. Vjeronauk se vraća u škole, čime smo stavljeni pred mnoga pitanja i izazove. Nedostatak vjeroučitelja pokušavaju riješiti katehetski instituti. Vjeroučitelji koji su do tada brižno i marljivo odgajali u župama prelaze u škole i dobivaju nove mogućnosti rada s punim radnim odnosom.

Naši biskupi posebno su pozivali i danas pozivaju na rješenje i župne kateheze uz vjeronaučno školsko obrazovanje. Veliko mnoštvo laika uključuje se u crkvenu katehetsku djelatnost. Nedostatak vjeroučitelja diktira i odnose u župnom pastoralu. Svi odgovorni u životu Crkve vide perspektivu vjerničkog života u ispravnom suodnosu školskog vjeronauka i župne kateheze. Sada je na nama da sa svom brižnošću uspostavimo određene odnose na planu katehetskog vjerničkog odgoja novih generacija.

ŽUPNA KATEHEZA DANAS

Dr. Josip Jakšić je prošle godine u časopisu "Kateheza" upravo o župnoj katehezi postavio važan problem:

"Čini se da još nikada u Crkvi nije bilo toliko nastojanja oko predanja vjere u katehezi, u teorijskom i praktičnom smislu, kao danas, ali nikada bez manje uspjeha.

Katehetika je postala samostalna teološka disciplina i ukazuje nam na mogućnosti i praznine u prenošenju vjere. Teološka, psihološka, antropološka i metodička utemeljenost velika su pomoć katehezi. Unatoč tomu govori se o 'krizi predanja vjere', te se traže odgovorni i krivci - od postojeće strukture Crkve, kateheta, roditelja, sekulariziranog i ateističkog društva, do mentaliteta pojedinaca ili zajednica vjernika koji ne žive svoju vjeru."²

Stavljeni smo pred dileme koje muče sadašnje društvo. Vjeronauk je u školi i to većinom 2 sata tjedno, a Crkva traži i želi da vjeronauk u župnoj zajednici bude osnova za izgradnju pravog i dosljednog kršćanskog života. Velik broj vjeroučenika sada u školi preko vjeronauka prima informaciju, a sve se više uočava da su djeca i mladi sve dalje od istinskog kršćanskog prihvaćanja i življenja, tj. nedostaje formacija. Mi svećenici i pastoralni djelatnici na temelju iskustva u proteklih sedam godina otako je uveden vjeronauk u školi i povećan broj vjeroučenika zaključujemo kako sve manje djece i mladih dolazi na misna slavlja nedjeljom i blagdanom.

Vjeronauk se u našim župama kroz ovo vrijeme održava u različitim oblicima:

1. U jednom velikom broju župa župna kateheza je samo za prvopričesnike i potvrđenike jer mnogi pastoralni djelatnici i roditelji misle da dodatni sat vjeronauka u župi nije potreban.

2. U manjem broju župa, nešto više u gradovima, vjeronauk se održava za sve dobne grupe osmogodišnje i srednje škole.

2 J. JAKŠIĆ, *Župna kateheza - da ili ne, ili nešto treće*, u: "Kateheza" 19(1997)4, 287-297, ovdje str. 292.

3. Uz vjeronauk u školi i u župi negdje još imaju i dodatne slobodne aktivnosti, npr. mali pjevački zbor, molitvene ili pak liturgijske grupe.

Posebno je poglavlje župne kateheze nedostatak kateheta. Jedno je sigurno: imamo dosta župa koje materijalno nisu u stanju honorirati katehetu pa je danas veliko pitanje vjerničkog katehetskog karizmatičkog djelovanja. Naime, vjeronauk u župi trebao bi oblikovati vjernike u njihovim osnovnim kršćanskim potrebama. Moramo zaključiti: župna kateheza ne bi smjela pretrpjeti štetu zbog vjeronauka unutar školskog sustava već bi time morala biti potpomognuta da bude istinski graditelj osobnog i općeg kršćanskog života i zajedništva.

PERSPEKTIVE

Zato moramo odrediti njezin novi i specifičan oblik. Nužni su *dobri programi* koji će uključivati nove metode. Župna kateheza ne smije biti nastavak školskog vjeronauka u učenju, već je potrebno da to bude izgradnja i praksa Crkve koja je provjerena kroz dva tisućljeća. Nužni su i *prostori*, vrijeme, osoba koja prihvaća, voli i pomaže u praksi i produblivanju već primljenog sadržaja vjere.

Nema sumnje da kao pastoralni djelatnici moramo voditi računa i o našim kršćanskim obiteljima. Danas je obitelj kao odgojno mjesto u krizi. Škola je sve manje pravo odgojno mjesto, a i utjecaj Crkve je sve manji. Sv. Otac Ivan Pavao II. u svojoj pobudnici o katehezi kaže: "... svuda se može katehizirati, no ipak želim istaknuti u skladu sa željom mnogih biskupa da župna zajednica mora ostati pokretač kateheze, njezino posebno mjesto. Župa ostaje od velike važnosti za kršćanski narod". Dakle, župa ostaje mjesto ostvarivanja odgojnih ciljeva vjeronauka, za razliku od škole koja ostvaruje obrazovne.

Euharistija, druženje uz Riječ Božju, molitvene zajednice, pjevanje, zabavno-rekreativni programi i razni drugi oblici mogu odgovoriti na sve šire potrebe djece i mladeži, uključiti ih u, osobito, karitativno i socijalno djelovanje. Živi čovjek i živa zajednica mjesto su susreta s Kristom, prostor u kojem djeluje Duh Sveti; prostor u kojem se Krist razlijeva preko oduševljenih svjedoka.

Zaključujemo: U velikoj brizi da vjeronauk dobije svoje mjesto u životu zajednice kao Božjeg naroda, mora postati odgojno sredstvo u znanju i prihvaćanju. Tu osobito mjesto ima župna kateheza.